

Голові разової спеціалізованої вченої ради з розгляду та захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії Міжрегіональної Академії управління персоналом, докторові економічних наук, професору **Дацію О.І.**

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора економічних наук **Вініченка Ігоря Івановича** на дисертаційну роботу **Санченка Геннадія Олексійовича** «Управління стабільністю аграрних підприємств та напрями її підвищення», подану до захисту у спеціалізовану вчену раду Міжрегіональної Академії управління персоналом на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка»

На підставі вивчення дисертації та опублікованих за дослідженою темою наукових праць здобувача, виконаних Санченком Геннадієм Олексійовичем, можна констатувати наступне щодо актуальності ступеня обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, достовірності та наукової новизни одержаних результатів, повноти їх викладу в опублікованих працях та запропонувати оцінку проведеного дослідження.

Актуальність теми дисертаційного дослідження та зв'язок із науковими програмами.

Обрана Санченком Г. О. тема «Управління стабільністю аграрних підприємств та напрями її підвищення» є високо актуальною, оскільки стосується одного з найважливіших секторів національної економіки, який є основою продовольчої безпеки та зовнішньоекономічної стійкості України.

Аграрний бізнес традиційно функціонує в умовах значної волатильності (ціни, клімат, сезонність), але військова агресія та її наслідки (руйнування логістики, інфраструктури, дефіцит ресурсів) вивели рівень дестабілізації на критичний рівень. Це вимагає розробки принципово нових, адаптивних механізмів управління для збереження життєздатності підприємств.

Попри значний науковий доробок у сфері економічної стійкості та безпеки, досі відсутній єдиний, інтегративний підхід до управління стабільністю аграрних підприємств. Існує об'єктивна потреба у визначенні стабільності як динамічної здатності до приросту показників ефективності (прибуток, обсяги виробництва) в умовах постійних загроз, що й стало завданням дисертації.

Управління в кризових умовах вимагає швидкої та об'єктивної оцінки рівня стабільності, що неможливо зробити за допомогою лише класичних фінансових коефіцієнтів. Розробка комплексної системи оцінювання та інтегрального показника, що враховує мультиплікативний ефект ризиків, є нагальним практичним завданням.

Таким чином, дисертація є своєчасним науковим внеском у вирішення нагальної проблеми забезпечення стійкості агропідприємств у складних економічних реаліях.

Дисертацію виконано згідно з планом науково-дослідних робіт ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» за темою: «Удосконалення управління бізнес-процесами на підприємствах» (номер державної реєстрації № 0121U114721).

У межах цієї комплексної наукової роботи автор досліджував шляхи підвищення ефективності управління, що включає, зокрема, обґрунтування концепції стабільного функціонування та сталого розвитку аграрного підприємства. Це свідчить про те, що робота має плановий характер і логічно інтегрована в загальну наукову проблематику інституції, що вивчає методи вдосконалення управлінських рішень у виробничій сфері.

2. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукові положення, висновки та рекомендації, представлені у дисертаційній роботі Санченка Г. О., є вичерпно обґрунтованими та достовірними. Це підтверджується послідовністю наукового пошуку,

використанням адекватного методичного інструментарію та ґрунтовною емпіричною базою.

Дослідження побудовано на чіткій логіці: від глибокого аналізу наукового доробку та виявлення відсутності системного підходу до управління стабільністю аграрних підприємств (Пункт 1 висновків), через уточнення понятійного апарату (Пункт 2), до розробки Концепції стабільного функціонування (Пункт 6) та удосконалення практичного інструментарію (Пункт 7, 8).

Автор обґрунтував необхідність і доцільність власних трактувань ключових понять, зокрема «стабільність аграрного підприємства» як динамічного рівноважного стану, що забезпечує постійний приріст прибутку на тлі ризиків. Це надає методологічній основі роботи актуальності.

Вперше розроблена Концепція, яка поєднує процесно-інституційний підхід та антикризові модуляційні впливи, є логічно завершеною і відображає комплексний погляд на об'єкт управління, що підвищує обґрунтованість теоретичної частини.

Достовірність висновків ґрунтується на аналізі значного масиву даних, включаючи офіційну статистику, що підтверджує критичну роль аграрного сектору в економіці України (частка у ВДВ, експорті – Пункт 3).

Ключові методичні розробки та аналітичні висновки підтверджено практичним аналізом діяльності ТОВ "СЕРВІСАГРОТЕХ". Аналіз чітко встановив низький рівень стабільності (недосягнення нормативних показників, значні збитки у 2022-2023 роках) внаслідок військових ризиків (Пункт 5). Цей факт доводить емпіричну достовірність виявленої проблеми та необхідність застосування запропонованих автором заходів.

Розробка удосконаленої комплексної системи оцінювання та інтегрального показника (на основі фінансової, економічної та виробничо-технологічної безпеки) є методично виправданою, оскільки вона дозволяє отримати об'єктивну оцінку, що неможливо зробити за допомогою лише традиційних коефіцієнтів.

Таким чином, дисертантом було вирішено науково-прикладне завдання: наукове обґрунтування теоретико-методичних засад і розробка дієвих практичних рекомендацій. Обґрунтованість усіх наукових положень підтверджена як теоретичним синтезом, так і емпіричною перевіркою.

3. Достовірність, наукова новизна і практичне значення результатів дослідження.

Наукові результати, отримані Санченком Г. О., становлять суттєвий внесок у розвиток економічної науки у сфері управління стійкістю господарювання. Основні елементи новизни включають.

Вперше запропоновано Концепцію стабільного функціонування та сталого розвитку аграрного підприємства, яка відрізняється фокусом на інтеграції процесно-інституційного підходу та механізмів антикризових модуляційних впливів. Новаторство полягає у визначенні та класифікації п'яти ступенів загроз (апріорна, латентна, реальна, легальна, катастрофа), що дозволяє диференціювати управлінські дії.

Введено в науковий обіг удосконалений інтегральний показник оцінювання стабільності, який вирізняється структурою, що об'єднує показники фінансової, економічної та виробничо-технологічної безпеки. Це забезпечує більш глибоку оцінку, ніж традиційні моделі.

Удосконалено систему управління стабільністю через її структуризацію на п'ять локальних підсистем (інформаційна, організаційна, фінансова, маркетингова, технологічна). Такий поділ оптимізує процеси реагування на динамічні зовнішні зміни.

Набули розвитку основні принципи управління (актуальності, системності, перманентності, економічної ефективності), які адаптовані до потреб підвищення стабільності агропідприємств в умовах волатильності ринків.

Уточнено зміст понять «стабільність аграрного підприємства» (як стан, що забезпечує постійний приріст прибутку та можливість реінвестування) та

«ризик для стабільності» (з розширенням переліку потенційних втрат ресурсів).

Дослідження ґрунтується на об'єктивних даних, включаючи офіційну статистику, що підтверджує системну значущість агросектору, та первинну фінансову звітність ТОВ "СЕРВІСАГРОТЕХ". Емпіричний матеріал дозволив підтвердити причинно-наслідковий зв'язок між військовою агресією та падінням рівня стабільності підприємства.

Застосування комплексу економіко-статистичних методів, порівняльного аналізу та моделювання є релевантним поставленим цілям, а розрахунки є коректними.

Всі висновки та розробки послідовно впливають із проведеного аналізу та взаємно доповнюють один одного, формуючи цілісну систему поглядів на об'єкт дослідження.

Практична цінність роботи полягає в отриманні конкретних рекомендацій та інструментів, що мають високий потенціал впровадження.

Розроблений інтегральний показник стабільності (Пункт 8) є готовим до використання інструментом для швидкої та комплексної діагностики стану підприємства. Удосконалена система управління (Пункт 7) слугує основою для реорганізації внутрішніх бізнес-процесів, спрямованих на посилення гнучкості та адаптивності, що є критичним для мінімізації втрат від військових ризиків.

Результати класифікації ризиків та аналіз їх впливу на макрорівні (Пункт 4) можуть бути використані органами влади для цільового формування політики підтримки агропідприємств, програм субсидування та страхування ризиків.

Теоретичні положення та розроблені методики оцінювання можуть бути інтегровані в освітній процес для підготовки фахівців, здатних ефективно управляти аграрними підприємствами в умовах високої економічної нестабільності.

4. Основний зміст роботи. Зміст дисертації Санченка О.Г. відповідає меті та завданням дослідження. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел. Зміст роботи викладено стисло, логічно, аргументовано.

5. Повнота викладу основних результатів в опублікованих працях. Основні положення і висновки опубліковано у 7 наукових працях загальним обсягом 3,12 друк. арк. (2,63 друк. арк. належить особисто автору), у т. ч.: 3 статті у наукових фахових виданнях, 1 стаття у періодичному науковому виданні іншої держави, яка входить до Європейського Союзу; 3 публікації у матеріалах науково-практичних конференцій.

6. Дискусійні положення та зауваження.

Незважаючи на високу якість, значну наукову новизну та ґрунтовність проведеного дослідження, дисертаційна робота містить положення, які можуть викликати наукову дискусію або потребують додаткового уточнення.

1. Автор удосконалив комплексну систему оцінювання ефективності управління стабільністю, ввівши інтегральний показник, розрахований на основі трьох груп (рентабельності/ділової активності, ліквідності/платоспроможності, майнового потенціалу) із застосуванням показників вагомості груп. Проте, у висновках та в загальному описі результатів не представлено методологічного обґрунтування та алгоритму визначення числових значень цих вагомостей. Це знижує практичну цінність інструментарію, оскільки вибір вагомості (наприклад, чи має ліквідність вищу вагу, ніж рентабельність, в умовах війни) є критичним і має бути чітко верифікований (наприклад, методом експертних оцінок або методом аналізу ієрархій).

2. Розроблена Концепція стосується «стабільного функціонування та сталого розвитку аграрного підприємства». Однак, ключові методичні розробки (інтегральний показник та його складові, що базуються на

фінансовій, економічній та виробничо-технологічній безпеці) майже не включають соціально-екологічні індикатори, які є обов'язковими для оцінки саме сталого розвитку. Наприклад, показники стану ґрунтів, соціальної відповідальності чи збереження трудового потенціалу не є чітко виділеними.

3. Дисертація актуалізує проблему військової агресії та вводить у Концепцію ступінь «катастроф». Проте, удосконалена система управління стабільністю, хоч і поділена на п'ять локальних підсистем, не містить окремого спеціалізованого функціонального модуля для управління унікальними воєнними ризиками (наприклад, фізична безпека активів, управління логістикою при блокуванні портів, страхування військових ризиків). Завдання "забезпечення високої гнучкості" (організаційна підсистема) є занадто загальним для реагування на прямі військові загрози.

4. У дисертації «стабільність» (як цільовий рівноважний стан, що забезпечує приріст) є головною категорією. Однак, інтегральний показник оцінки стабільності побудований на основі показників безпеки (фінансової, економічної, виробничо-технологічної). Необхідно чітко визначити методологічний зв'язок: чи є стабільність наслідком (результатом) забезпечення економічної безпеки, чи ширшою категорією, яка поглинає безпеку?

5. Введення п'яти ступенів загроз (апріорна, латентна, реальна, легальна, катастрофа) у Концепції є інноваційним, але вимагає чіткого економічного обґрунтування критеріїв переходу між цими ступенями. Які кількісні чи якісні показники (наприклад, поріг збитку чи поріг падіння рентабельності) визначають, що загроза перейшла з латентної у реальну, або з реальної у катастрофу, і як це пов'язано з активацією різних підсистем управління?

Загальний висновок. Дисертаційна робота Санченка Геннадія Олексійовича на тему «Управління стабільністю аграрних підприємств та напрями її підвищення» є цілісною, глибокою та самостійно виконаною

науково-кваліфікаційною працею. Вона містить значну наукову новизну (зокрема, розробка Концепції та удосконалення методики оцінки стабільності) та демонструє високу практичну цінність для суб'єктів господарювання аграрного сектору в сучасних кризових умовах.

Наукові результати дослідження, їхня обґрунтованість та достовірність, а також запропоновані теоретико-методичні положення та практичні рекомендації свідчать про те, що автор успішно вирішив складне науково-прикладне завдання.

Дисертаційна робота повністю відповідає встановленим законодавством України вимогам, які висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії: вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук (затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 № 261, зі змінами); вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради (затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44).

На основі вищевикладеного, офіційний опонент вважає, що автор, Санченко Геннадій Олексійович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка».

Офіційний опонент,

завідувач кафедри економіки
Дніпровського державного
аграрно-економічного університету
д.е.н., проф.



Ігор ВІНІЧЕНКО

Підпис проф. Вініченка І.І. засвідчую,
Начальник відділу кадрів ДДАЕУ

Юлія КАРАМУШКА